

גמ' ב"ק (כב:) - ממון לזה ונפשות לזה

רב דניאל שטיין

א. גמ' סנהדרין (עד.) - רודף שהיה רודף אחר חבריו, ושיבר את הכלים, בין של נרדף ובין של כל אדם פטור. מאי טעמא מתחייב בנפשו הוא. [פרש"י (שמ) - מתחייב בנפשו הוא. ברדיפה זו, שהרי ניתן להציל בנפשו, ואף על גב דכלים הללו של שאר כל אדם הן דמיתה לזה ותשלומין לזה פטור].

ב. גמ' סנהדרין (ט): - אמר רב יוסף הביא הבעל עדים שזינתה, והביא האב עדים והזימום לעדי הבעל, עדי הבעל נהרגין, ואין משלמין ממון. חזר והביא הבעל עדים והזימום לעדי האב עדי האב נהרגין ומשלמין ממון, ממון לזה, ונפשות לזה. [רש"י (שמ) - ומשלמין ממון. מאה כסף לבעל שבאו לחייבו כשהזימו את עדיו. ממון לזה. לבעל. ונפשות לזה. ונהרגין בשביל העדים, דקסבר רב יוסף כי פטר רחמנא מתחייב בנפשו מן התשלומין, היכא דמיתה וממון משום חד קאתו עליה].

ג. גמ' סנהדרין (י): - ואמר רבא פלוני בא על נערה המאורסה והוזמו נהרגין, ואין משלמין ממון. בתו של פלוני והוזמו נהרגין, ומשלמין ממון. ממון לזה, ונפשות לזה.

ד. גמ' כתובות (ל): - רב אשי אמר בזר שאכל תרומה משלו וקרע שיראין של חבריו. [תוס' (שמ) - פ"ה דסבירא ליה לרב אשי דמיתה לזה ותשלומין לזה פטור ופליג אדרבא וכו' ונראה לר"ת דרבא דוקא גבי עדים זוממים אית ליה דממון לזה ונפשות לזה חייב משום דבעינן שתתקיים הזמה כלפי כל אחד ומיהו ממון ונפשות בחד גברא פטור כיון דמתקיים בו קצת הזמה אבל בעלמא מודה רבא דממון לזה ונפשות לזה פטור דהא גדי סמוך לו ועבד כפות לו דתנן פטור ומוקמינן בפרק כיצד הרגל (כב:): בגדי דחד ועבדא דחד ועוד דרבא גופיה אית ליה בפרק בן סורר ומורה (עד.) דרודף ששבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור אף על גב דהוי מיתה לנרדף ותשלומין לבעל הכלים וכו' וריב"א אומר דבכל מקום מיתה לזה ותשלומין לזה חייב ועבד כפות לו ורודף שאני דניתן להציל לכל אדם וחייב מיתה לכל העולם אף לבעל העבד ולבעל הכלים ולהכי חשיב מיתה ותשלומין לאחד].

ה. גמ' מכות (ה): - תנא בריבי אומר לא הרגו נהרגין, הרגו אין נהרגין.

ו. תוס' ב"ק (ד:) ד"ה ועדים - פירש ריב"א דאפילו שילם על פי העדים זוממין חייבין דלא שייך בממון כאשר זמם ולא כאשר עשה דאפשר בחזרה

ז. רמב"ם (פ"כ עדות ה"ב) - נהרג זה שהעידו עליו ואחר כך הוזמו אינן נהרגין מן הדין, שנאמר כאשר זמם לעשות ועדיין לא עשה ודבר זה מפי הקבלה, אבל אם לקה זה שהעידו עליו לוקין, וכן אם יצא הממון מיד זה ליד זה בעדותן חוזר לבעליו ומשלמין לו. [הושגת הראב"ד] נהרג זה שהעידו עליו וכו'. א"א שבוש הוא זה. [רדב"ז (פ"כ עדות שמ) - וי"ל דדרשינן מדכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו משמע שהרי עדיין אחיו קיים הילכך אם נהרג אין נהרגין אבל אם לקה לוקין שהרי קיים הוא אחיו]. [כס"מ (שמ) - ועוד י"ל טעם אחר שמאחר שאלהים נצב בעדת אל אילולא שהיה חייב זה מיתה לא היה מניח הקדוש ברוך הוא שתאבד נפש אחת מישראל ומאחר שהניח הקדוש ברוך הוא לב"ד שיסכימו להרוג את זה ונהרג חייב מיתה היה הילכך אין לעדים משפט מות מה שאין לומר כן במלקות].

ממון לזה ונפשות לזה

- א. גמ' סנהדרין הביא הבעל עדים שזינתה והביא האב עדים והזימום לעדי הבעל - עדי הבעל נהרגין ואין משלמין ממון
- ב. חזר והביא הבעל עדים זוממים והזימום לעדי האב עדי האב נהרגין ומשלמין - דהוי ממון לזה ונפשות לזה - ולא אמרינן קלב"מ
- ג. גמ' סנהדרין (י.) פלוני בא על נערה המאורה והזומו נהרגין ואין משלמין - בתו של פלוני והזומו נהרגין ומשלמין - ממון לזה ומיתה לזה
- ד. חזינן מכאן דלא אמרינן קלב"מ בממון לזה ונפשות לזה - אך הק' בחי' הר"ן בכמה מקומות בהש"ס מצינו דגם בכה"ג אמרינן קלב"מ
- ה. גמ' סנהדרין (עד.) רודף שהיה רודף אחר חבירו ושיבר כלים - בין של נרדף ובין של אחר הרי הוא פטור - אע"ג דהוי לזה ולזה
- ו. גמ' ב"ק (כב:) לגבי אשו משום חציו - הצית בגופו של עבד פטור על הגדי - אע"ג דהוי לזה ולזה - עדיין אמרינן קלב"מ
- ז. גמ' כתובות (ל:) דאם אכל זר תרומה וקרע שיראין באכילתו הוא פטור אע"ג דהוי לזה ולזה

שיטת רש"י

- ח. ורש"י הבין שיש כאן מח' אמראים בדין זה - ולכן יש מחלוקת הסוגיות - שיש כאן מח' האמראים
- ט. אך הק' בתוס' על רש"י מהמשנה ב"ק אם הדליק גדישו של חבירו בשבת שפטור משום קלב"מ - והרי הוי לזה ולזה
- י. והר"י מיישב דכל שהוא מעשה א' לכו"ע פטור משום קלב"מ - כלומר יש ב' קלב"מ א' בבת אחת - ובזה יש חילוק בין לזה ולזה
- יא. וב' כל שהוא מעשה א' הרי אמרינן קלב"מ אפילו בזה ולזה
- יב. הק' הרשב"א אמאי זה הוי קלב"מ הרי הגדיש נשרף קודם שמת העבד - או מת העבד קודם הגדיש
- יג. תלמידי הרשב"א - כיון שהכל היה מעשה א' - הרי אמרינן קלב"מ דומיא לזרק חץ וקרע שיראין בהליכתו
- יד. והרשב"א הק' על רש"י מהגמ' כאן גבי עדים זוממין שהכל הוא במעשה הזמה א' ואפילו אמרינן לזה ולזה
- טו. הפנ"י תי' שהעדות מתחלקת מעיקרא לב' עדיות - א' כנגד הבעל - וב' כנגד עדי הבעל - ולכן שפיר הוי כב' מעשים

שיטת הריב"ם

- טז. הריב"ם והר"ן והרשב"א לב"ק בכל מקום ממון לזה ונפשות לזה חייב - ורק כשיש דין רודף או מיתה לשמים הוא דפטור ששייך לכו"ע
- יז. אבל ברובא או בעד זומם שהוי מיתה בשביל חבירו ולא בין אדם למקום אמרינן ממון לזה ונפשות לזה חייב
- יח. הק' האפיקי ים גם עדים זוממים הוי רודפים וא"כ אמאי אמרינן בגמ' כאן דהוי ממון לזה ונפשות לזה
- יט. תי' בתשו' אחיעזר דהוי רודף בגרמא - וברודף בגרמא לא אמרינן קלב"מ
- כ. רשב"א לב"ק תי' דהוי לגבי עבד של זה וגדי של זה והק' דאינו בעידנא - ותי' דהוי רודף משעת הצעת האש והוי כרודף ששיבר
- כא. והק' האור שמח א"כ לריש לקיש נמי הוי רודף אע"ג דס"ל דאשו משום ממון - וא"כ אמאי מקשינן לריש לקיש מדין קלב"מ
- כב. ותי' האחיעזר דלריש לקיש הוי רודף ע"י גרמא - וברודף ע"י גרמא לא אמרינן דין קלב"מ
- כג. רמב"ם כל היכול להציל באחד מאיבריו והרגו בידים הרי זה שופך דמים אבל אין ב"ד ממיתין אותו
- כד. הק' הטור אם הוי שופך דמים אמאי אין ב"ד ממיתין אותו - גרי"ז יש ב' דינים ברודף א' הצלת הנרדף וב' חיוב ועונש מיתה
- כה. אם היה יכול להצילו אין דין הצלת הנרדף אבל אין ממיתין אותו שעדיין יש עונש מיתה על הנרדף בלא"ה - דהוי גברא קטילא
- כו. אחיעזר ברודף בגרמא רק יש דין הצלת הנרדף ולא עונש - ודין קלב"מ ברודף רק מחמת עונש מיתה ולא מדין הצלת הנרדף

שיטת ר"ת

- כז. ר"ת לכו"ע ממון לזה ונפשות לזה פטור דגם מיתה לשמים וממון לזה פטור - רק לגבי עדים זוממין חייב
- כח. בתשו' אבנ"ז ביאר דהוי חיוב כלפי חבירו וכדכתיב "כאשר זמם לעשות לאחיו" - משא"כ שאר חייבי מיתות ב"ד הוי לשמים
- כט. גמ' מכות הרגו אין נהרגין - תוס' בשם הר"י לגבי ממון כיון שאפשר בחזרה לא אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה
- ל. רמב"ם במלקות נמי לא אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה אלא דומה הוא לממונות - והראב"ד משיג עליו
- לא. תמוה הוא אמאי הרמב"ם לא ס"ל כאשר זמם ולא כאשר עשה במלקות הרי אינו בחזרה
- לב. כס"מ דרק במיתה אילו לא היה חייב מיתה לא היה אחר יכול להרגו - גר"א אין בעל בחירה יכול להרוג אדם אם לא נגזר עליו
- לג. זוה"ק ואוהה"ק לפר' וישב ראובן בחר לזרוק יוסף בבור שיש בו נחשבים ועקרבים שהם תלוי בדעת הקב"ה משא"כ בעל בחירה
- לד. מאירי למכות (ג:) והרדב"ז החיוב כאשר זמם הוי לאחיו ולכן בעינן שאחיו יהיה קיים - ואם מת אין חיוב כאשר זמם

לה. ולכן במלקות כיון שעדיין קיים עדיין יש דין כאשר זמם אע"ג שכבר הענישו ע"י העדים
לו. לפי"ז צ"פ אם מת הנידון מחמת טעם אחר לא מחמת העדים זוממין - עדיין אין דין כאשר זמם כיון שאינו קיים עדיין